

Верховний
Суд

Національна школа суддів України

ПРОГРАМА

підготовки та підвищення рівня кваліфікації помічників суддів

Верховного Суду

у Касаційному адміністративному Суді

(12-16 лютого 2024 року)

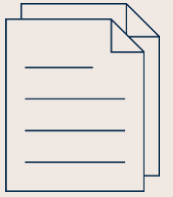
ПІДГОТОВКА СУДОВОГО РІШЕННЯ В КАСАЦІЙНОМУ АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Наталія КОВАЛЕНКО,
суддя Касаційного адміністративного суду
у складі Верховного Суду,
доктор юридичних наук, професор

Питання до обговорення

- Алгоритм роботи над судовим рішенням (на прикладі однієї судді ВС та її офісу)
- Структура судового рішення (презентації суддів ВС різних юрисдикцій)
- Додаткові поради та приклади

Етапи написання судового рішення

1

вивчення помічником судді касаційної скарги та змісту оскаржуваних судових рішень на предмет визначення категорії справи;

вивчення підстав відкриття касаційного провадження та встановленими судами попередніх інстанцій обставинами справи;

визначення характеру спірних правовідносин;

вивчення матеріалів справи;

вивчення практики Верховного Суду у зазначеній категорії справ;

здійснення аналізу оскаржених рішень судів попередніх інстанцій на відповідність встановленим фактичним обставинам справи

Доповідь помічника судді судді-доповідачу обставин справи.

Етапи написання судового рішення

2

вивчення справи суддею-доповідачем

Суддею-доповідачем формулюється перелік дій, які слід виконати помічнику судді, в процесі підготовки до написання проекту рішення (підбір нормативної бази, практики у подібних правовідносинах, підготовка звернення до Науково-консультативної ради при Верховному Суді, управління аналітичної та правової роботи Касаційного адміністративного суду та Департаменту аналітичної та правової роботи Верховного Суду).

3

виходячи з підстав відкриття касаційного провадження, здійснюється формування висновку Суду

I. Якщо підставою відкриття касаційного провадження є неврахування судом апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду аналізуються рішення на які йдеться посилання в касаційній скарзі на релевантність щодо спірних правовідносин.

Встановивши відповідність (релевантність) правовідносин, формується висновок про неврахування судом апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, і як наслідок – висновок про задоволення касаційної скарги.

У разі встановлення нерелевантності правовідносин, формується висновок про закриття касаційного провадження на підставі пункту 5 частини першої статті 339 Кодексу адміністративного судочинства України (після відкриття касаційного провадження на підставі пункту 1 частини четвертої статті 328 цього Кодексу судом встановлено, що висновок щодо застосування норми права, який викладений у постанові Верховного Суду та на який посилався скаржник у касаційній скарзі, стосується правовідносин, які не є подібними).

У випадку, якщо в процесі підготовки справи виникне пропозиція відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, готується ухвала про передачу справи на розгляд палати до якої входить така колегія.

II. Якщо підставою відкриття касаційного провадження є відсутність висновку Верховного Суду щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах здійснюється моніторинг в ЄДРСР на предмет наявності сформованого правового висновку у подібних правовідносинах, який було сформовано після відкриття касаційного провадження у справі, яка переглядається в касаційному порядку.

У разі наявності сформованого правового висновку у подібних правовідносинах, який було сформовано після відкриття касаційного провадження у справі, яка переглядається в касаційному порядку, формується висновок Суду про застосування сформованого висновку, який було сформовано після відкриття касаційного провадження у справі, яка переглядається, що є наслідком як залишення касаційної скарги без задоволення (у разі якщо сформований Верховним Судом висновок є тотожним висновку суду попередньої інстанції), так і задоволення скарги (у разі якщо сформований Верховним Судом висновок є протилежним висновку суду попередньої інстанції).

У випадку незгоди зі сформованим висновком, готується ухвала про передачу справи на розгляд палати до якої входить така колегія, для відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах.

У разі відсутності висновку Верховного Суду щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах, на підставі аналізу обставин справи, нормативної бази, доводів касаційної скарги формується правовий висновок.

III. Якщо підставою відкриття касаційного провадження є необхідність відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду та застосованого судом апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні досліджується висновок Верховного Суду від якого просить відступити скажник та аргументи, якими обґрунтовується необхідність відступлення.

У разі наявності підстав для відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, готується ухвала про передачу справи на розгляд палати до якої входить така колегія.

У процесі підготовки проекту «Палатного рішення» аналізується нормативна база, доводи касаційної скарги, якими обґрунтовано вимоги про відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, встановлені обставини справи, і на підставі зазначеного аналізу, формується висновок про відступу від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду.

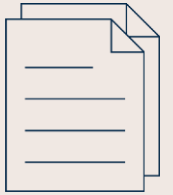
Якщо в ході аналізу нормативної бази, доводів касаційної скарги, якими обґрунтовано вимоги про відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, встановлених обставин справи, буде встановлено відсутності підстав для відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, формується висновок про відмову у задоволенні касаційної скарги.

IV. Також незалежно від підстав відкриття касаційного провадження, досліджується питання чи не порушено норми процесуального права, передбачені пунктами 1, 4-7 частини третьої статті 353 Кодексу адміністративного судочинства України, які є обов'язковою підставою для скасування судових рішень з направленням справи на новий розгляд (чи розглянуто справу повноважним складом суду; чи не прийнято судом рішення про права, свободи, інтереси та (або) обов'язки осіб, які не були залучені до участі у справі; чи всіма суддями колегії підписано судове рішення, чи підписано рішення тими суддями, які зазначені в судовому рішенні; чи не ухвалено судове рішення суддями, які не входили до складу колегії, що розглядала справу; чи не ухвалено судове рішення судом з порушенням правил юрисдикції (підсудності), **абзацом другим частини першої статті 354**, а саме чи не порушено правила юрисдикції адміністративних судів, визначених статтею 19 цього Кодексу.

У разі виявлення порушень норм процесуального права передбачених пунктами 1, 4-7 частини третьої статті 353 Кодексу адміністративного судочинства України формується висновок про скасування судових рішень з направленням справи на новий розгляд.

У разі виявлення порушень норм процесуального права передбачених абзацом другим частини першої статті 354 Кодексу адміністративного судочинства України формується висновок про скасування рішення із закриттям провадження.

Етапи написання судового рішення

4

визначивши характер спірних правовідносин, дослідивши матеріали справи та підстави відкриття касаційного провадження, вивчивши практику Верховного Суду у зазначеній категорії справ, здійснюється доповідь судді-доповідача встановлених обставин справи колегії суддів, яка визначена при автоматизованому розподілі судової справи між суддями

Після узгодження правової позиції із членами колегії суддів, здійснюється формування судового рішення в електронному форматі.

5

Зміст постанови суду касаційної інстанції визначено статтею 356 Кодексу адміністративного судочинства України.

У вступній частині зазначається:

а) дати і місця її прийняття;

б) найменування адміністративного суду, прізвищ та ініціалів суддів і секретаря судового засідання;

в) найменування (ім'я) учасників справи і найменування (ім'я) особи, яка подала касаційну скаргу;

г) найменування суду першої та (або) апеляційної інстанції, судового рішення якого оскаржується, номера справи, дати ухвалення судового рішення, прізвища та ініціалів судді (суддів).

В описовій частині зазначається:

а) короткий зміст позовних вимог і рішень судів першої та апеляційної інстанцій;

б) короткий зміст вимог касаційної скарги;

в) узагальнені доводи особи, яка подала касаційну скаргу;

г) узагальнений виклад позиції інших учасників справи.

У мотивувальній частині зазначається:

а) мотиви прийняття або відхилення кожного аргументу, викладеного в касаційній скарзі та відзиві на касаційну скаргу;

б) доводи, за якими суд касаційної інстанції погодився або не погодився з висновками суду першої та (або) апеляційної інстанції;

в) висновки за результатами розгляду касаційної скарги з посиланням на норми права, якими керувався суд;

г) дії, що їх повинні виконати суд першої та (або) апеляційної інстанції у разі скасування судового рішення і передачі справи на новий розгляд.

У резолютивної частини зазначається:

а) висновок суду касаційної інстанції по суті вимог касаційної скарги і позовних вимог;

б) новий розподіл судових витрат, понесених у зв'язку із розглядом справи у суді першої інстанції та апеляційної інстанції, - у разі скасування рішення та ухвалення нового рішення або зміни рішення;

в) розподіл судових витрат, понесених у зв'язку з переглядом справи у суді касаційної інстанції.

Етапи написання судового рішення

6

За результатом сформованого (написаного) рішення формується вступ, у якому коротко (узагальнено) зазначаються обставини справи та питання, на які суду слід дати відповідь при розгляді справи.

Етапи написання судового рішення

7

При підготовці до написання судового рішення, у разі необхідності, може бути надіслано звернення до Науково-консультативної ради при Верховному Суді, управління аналітичної та правової роботи Касаційного адміністративного суду та Департаменту аналітичної та правової роботи Верховного Суду.

Звернення оформлюються службовою запискою за підписом судді-доповідача у справі.

У зверненні зазначається суть спору, перелік питань на які слід дати відповідь та строк виконання доручення.

Звернення можуть містити питання, зокрема щодо аналізу практики Європейського суду з прав людини з певного питання; підбору нормативно-правових актів, які регулюють спірні правовідносини; статистичної інформації для визначення кількісного показника певної категорії справ; підготовки правового висновку з певного питання.

Етапи написання судового рішення

8

У випадку ненадіслання у розумний строк з об'єктивних причин судом першої інстанції справи у паперовому вигляді, справа витребується в електронному вигляді.

У Касаційному адміністративному суді у складі Верховного Суду практична можливість розгляду справ у електронній формі реалізується за допомогою Комп'ютерної програми «Діловодство спеціалізованого суду» через функціонал цієї програми «Витребування справ з ЦБД» (центральної бази даних).

Витребувати справу з ЦБД має право тільки суддя – доповідач (головуючий суддя). Витребування справи в електронній формі здійснюється з судів першої та апеляційної інстанцій одночасно, або тільки з одного з цих судів, в залежності від предмета касаційного оскарження.

Після витребування справи в електронному форматі, матеріали справ надходять у межах доби до суду касаційної інстанції та відображаються як поєднані справи у КП «ДСС», а перейшовши на вкладку «Документи по справі» можна переглядати з усіма її матеріалами в електронному вигляді, у тому числі з відсканованими копіями паперових документів, які містяться у паперовому провадженні.

Як сприймається
не юристами
судове рішення
без належної
структури

З презентації судді КЦС ВС Олени Білоконь

Верховний
Суд

Стандарти написання судового рішення: вступ та ключові питання

Олена Кібенко,
суддя Верховного Суду

Підготовка та підвищення рівня кваліфікації помічників суддів
Верховного Суду у Касаційному господарському суді

22 січня 2024 року,
онлайн

Елена Кибенко

23 янв. · 🌐

<https://www.facebook.com/share/p/54Ayyvd4Toj8xtmm/>

Верховний
Суд

Належне структурування тексту судового рішення як один із показників його якості

Дмитро Гудима –
суддя Верховного Суду у Касаційному цивільному суді,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та філософії права юридичного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка

Онлайн-семінар для помічників суддів окружних та апеляційних адміністративних судів, Верховного Суду "Стандарти написання
судового рішення в адміністративній справі", 30.01.2024, м. Київ, Національна школа суддів України, Дніпровське РВ, Львівське РВ

Дмитрий Гудыма

30 янв. · 🌐

<https://www.facebook.com/share/p/oYbxvr9v3ZQtyRiS/>

<http://surl.li/pyowf> (PDF)

не зважаючи на те, що концепцію написання вступу системно запровадили в роботу не всі судді КАС ВС, однак по суті до оновленої структури рішення перейшли майже 100% суддів

- ✓ Рух справи/історія справи
- ✓ Обставини справи
- ✓ Оцінка судів першої та апеляційної інстанції
- ✓ доводи касаційної скарги та відзиву
- ✓ Джерела права (не у всіх)
- ✓ Позиція (оцінка) Верховного Суду
- ✓ Висновки Верховного Суду

Такі відокремлені розділи є типовими для майже всіх постанов, абзаци в тексті нумеруються.

ТРИ ВАРИАНТИ ВПОРЯДКУВАННЯ

- Хронологічний
- Тематичний
- За питаннями

ПОРАДИ АВТОРУ ЮРИДИЧНОГО ТЕКСТУ

Психологічні особливості сприйняття текстової інформації вимагають враховувати такі правила:

- 1. Спочатку в тексті – «дорожня карта» (контекст), деталі потім.
- 2. На початку кожного абзацу – основна думка (суть), деталі – потім.
- 3. Загальні визначення – спочатку, їхнє детальне пояснення – потім.
- 4. Для аргументації: норма – спочатку, обставини – потім.
- 5. У межах речення відома інформація – на початку, нова – наприкінці.
- 6. Основну думку розділу завжди подавайте на початку.
- 7. Формулюйте початкову тезу у вигляді запитання або завдання.
- 8. Організуйте інформацію навколо питань, що розглядаються.
- 9. У межах одного розділу слід вирішувати лише одне питання.
- 10. Інформацію подавайте невеликими порціями.
- 11. Кожну порцію інформації виділяйте візуально.
- 12. Складно-підрядне речення не має містити більше трьох підрядних частин.
- 13. Повторюйте основну інформацію.
- 14. Повторюйте тезу у вигляді висновку наприкінці абзацу, розділу.
- 15. Формулюйте висновок наприкінці розділу як стверджувальне речення.
- 16. Забезпечте правильне чергування теми та реми.
- 17. У межах розділу тексту-доведення щодо окремого питання організуйте інформацію навколо кожної ознаки (елемента) правової норми.
- 18. Будуючи текст, враховуйте логічні формули, задіяні у процесі міркування.

Мотивація, яка свідчить про відсутність мотивації)

- Доводи сторони спростовуються матеріалами справи
- Позиція сторони є довільним тлумаченням норм права
- Докази надані відповідачем не спростовують позовних вимог
- Позивач не довів позовних вимог
- Пункт 1 статті 6 Конвенції не зобов'язує суди надавати детальну відповідь на кожен аргумент
- Керуючись принципом верховенства права, окремими елементами якого є законність, правова визначеність та доступ до правосуддя, так і прецедентною практикою Європейського суду з прав людини
- Позаяк, в той же час, відтак, разом з тим – інші магічні фрази, які здатні обнулити все, що було написано до них

З посту у Facebook Pavlo Parhomenko

Приклади вступів у постановах адмін юрисдикції

Постанова

Іменем України

Справа № 9901/252/21

Велика Палата Верховного Суду у складі

(1) Вступ

1. 26 травня 2021 року Президент України видав указ, згідно з яким постановив утворити Слов'янську міську військово-цивільну адміністрацію Краматорського району Донецької області (далі – Слов'янська МВЦА). Наступного місяця Донецька регіональна організація Політичної партії «Опозиційна платформа – За життя» оскаржила цей указ до суду. Просила визнати його протиправним і нечинним. Право подати такий позов обґрунтувала тим, що ця регіональна організація сформувала найбільшу за чисельністю депутатську фракцію у Слов'янській міській раді, а Президент України припинив повноваження її депутатів. Цим порушив права зазначеної ради, її виконавчого комітету та міського голови Слов'янська (їхні повноваження перейшли до Слов'янської МВЦА), депутатів із депутатської фракції позивача у цій раді, територіальної громади міста, його мешканців.

2. Суд першої інстанції відмовив у задоволенні позову, оскільки Слов'янська міська рада Донецької області не виконувала покладені на неї Конституцією і Законами України повноваження. Позивач із таким рішенням не погодився. Подав апеляційну скаргу. Наголосив, що Слов'янська міська рада, її виконавчий комітет та Слов'янський міський голова повноцінно функціонували, а відповідач не довів правомірність оскарженого указу.

3. Велика Палата Верховного Суду мала з'ясувати чи є у позивача підстави подавати позов на захист прав інших суб'єктів (actio popularis). Вирішила, що немає.

ПОСТАНОВА

справа №300/4869/22

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду:

ВСТУП

У цій справі Верховний Суд розв'язував такі питання:

- 1) чи виплачується співробітнику Служби судової охорони при звільненні зі служби грошова компенсація за невикористані дні додаткової відпустки як учаснику бойових дій;
- 2) чи виплачується співробітнику Служби судової охорони доплата за службу в нічний час у випадку залучення його не до охорони судів, органів та установ системи правосуддя, а до охорони будівель критичної інфраструктури під час воєнного стану.

На перше питання Суд відповів: ні, на друге – так.

Верховний Суд Структура судового рішення в адміністративному судочинстві

Приклади вступів у постановах адмін юрисдикції

ПОСТАНОВА

справа № 160/12150/22

ВСТУП

У цій справі Верховний Суд розв'язував такі питання:

- чи обумовлене застосування пункту 6 частини п'ятої статті 27 Закону України «Про виконавче провадження» (визначає випадки, коли не стягується виконавчий збір) фактом включення боржника до реєстру підприємств, що беруть участь у процедурі врегулювання заборгованості відповідно до Закону України «Про заходи, спрямовані на подолання кризових явищ та забезпечення фінансової стабільності на ринку природного газу»;

- чи дозволяє частина третя статті 45 Закону України «Про виконавче провадження» (приписує, що основна винагорода приватного виконавця стягується в порядку, передбаченому для стягнення виконавчого збору) поширити дію обмеження щодо стягнення виконавчого збору, передбаченого пунктом 6 частини п'ятої статті 27 Закону України «Про виконавче провадження», на стягнення основної винагороди приватного виконавця.

На перше питання Верховний Суд відповів: так, на друге питання – ні.

ПОСТАНОВА

справа № 420/25799/21

Вступ

Чоловік заявниці отримував пенсію призначену відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб». Рішенням суду, яке набрало законної сили та на його виконання виданий виконавчий лист, зобов'язано Головне управління Пенсійного фонду здійснити перерахунок та виплату пенсії чоловіку заявниці. За життя чоловіка заявниці рішення суду відповідачем виконано не було. Після смерті чоловіка, заявниця звернулась до суду із заявою про заміну стягувача у виконавчому провадженні.

Зважаючи на встановлені обставини справи, доводи учасників справи, підстави відкриття касаційного провадження, Суду слід дати відповідь на таке питання: чи допускають правовідносини щодо отримання грошових коштів у вигляді пенсії, що підлягали виплаті пенсіонером з числа військовослужбовців, і залишилися недоодержаними у зв'язку з його смертю правонаступництво?

Приклади вступів у постановах адмін юрисдикції

ПОСТАНОВА

справа №340/3881/23

ВСТУП

У цій справі постало питання про юрисдикцію спору, який, за доводами позивача, необхідно відносити саме до публічно-правового, оскільки участь у ньому бере орган місцевого самоврядування – суб'єкт владних повноважень.

У зв'язку з наведеним, ключовим питанням, яке належить вирішити під час розгляду цієї справи у касаційному порядку, є питання стосовно того, за правилами якого судочинства повинен розглядатись заявлений позивачем спір та чи зумовлює його приналежність до публічно-правового той факт, що участь у ньому бере владний суб'єкт в особі відповідного органу місцевого самоврядування.

ПОСТАНОВА

справа № 360/3668/18

Вступ

Позивачка звернулась до відповідача із заявою про надання її дитині статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, у зв'язку із тим, що дитина зазнала психологічного насильства внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів. Відповідачем відмовлено у наданні статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів. Відмова обґрунтована тим, що на території м. Сватове Луганської області не відбувалися воєнні дії, збройний конфлікт або тимчасова окупація. Не погоджуючись із таким рішенням відповідача, позивачка звернулась до суду з позовом.

Вирішуючи справу Суду слід дати відповідь на таке питання: чи підлягає надання дитині статусу як постраждалої внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів, якщо вона проживає у населеному пункті, в якому безпосередньо бойові дії не велись, але він включений до переліку населених пунктів, на території яких здійснювалася антитерористична операція?

Приклади вступів у постановах адмін юрисдикції

ПОСТАНОВА

справа №460/5056/21

Вступ

Позивач звернувся до суду з позовом про стягнення з відповідача за недотримання нормативу робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю адміністративно-господарські санкції та пені за порушення термінів сплати адміністративно-господарських санкцій. Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін судом апеляційної інстанції у задоволенні позовних вимог було відмовлено, оскільки відповідачем вчинено дії та заходи для працевлаштування осіб з інвалідністю, а робочі місця упродовж 2020 року залишилися вакантними з незалежних від відповідача причин.

- Зважаючи на встановлені обставини справи, доводи учасників справи, підстави відкриття касаційного провадження, переглядаючи судові рішення, Суду слід дати відповідь на таке питання: чи здійснено відповідачем всі залежні від нього заходів по працевлаштуванню осіб з інвалідністю?

Верховний
Суд

Дякую за увагу!